

**PAŃSTWOWA
KOMISJA WYBORCZA**

ZPOW-501-100/18

Warszawa, dnia 1 lipca 2018 r.

Pan
Andrzej DUDA
Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej

Państwowa Komisja Wyborcza, w związku z informacjami o planowanym przez Pana Prezydenta wystąpieniu do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej o wyrażenie zgody na przeprowadzenie referendum ogólnokrajowego w dniach 10 i 11 listopada 2018 r., tj. w okresie:

- 1) bezpośrednio po wyborach samorządowych, gdyż w przypadku ich zarządzenia na dzień 21 października 2018 r., ponowne głosowanie w wyborach wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) przeprowadzane będzie w dniu 4 listopada;
- 2) w okresie wyborów samorządowych, gdyż w przypadku ich zarządzenia na dzień
 - a) 28 października 2018 r., ponowne głosowanie przeprowadzane będzie w dniu 11 listopada 2018 r.,
 - b) 4 listopada ponowne głosowanie przeprowadzane będzie w dniu 18 listopada 2018 r.,

informuje o komplikacjach merytorycznych i organizacyjnych z tym związanych, w szczególności dotyczących rozbieżności w przepisach ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. — Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2018 r. poz. 754 i 1000) oraz ustawy o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. z 2015 r. poz. 318 oraz z 2017 r. poz. 850).

Ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (Dz. U. poz. 130) wprowadziła szereg daleko idących zmian w przepisach ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. — Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2018 r. poz. 754). Zmiany te powodują kolejne, poza sygnalizowanymi wcześniej przez Państwową Komisję Wyborczą w informacjach przekazywanych po wyborach najwyższym władzom państwowym, niezgodności zasad przeprowadzania referendum ogólnokrajowego

z zasadami przeprowadzania wyborów. Należy przy tym zauważyć, że przepisy ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. z 2015 r. poz. 318 oraz z 2017 r. poz. 850) przewidują w niektórych przypadkach odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu wyborczego przy przeprowadzaniu referendum. Kolejne zmiany Kodeksu wyborczego, w tym wskazana wyżej nowelizacja z 11 stycznia br., powodują coraz większe problemy interpretacyjne w tym zakresie.

Przed wszystkim Państwowa Komisja Wyborcza podkreśla, że art. 21 pkt 4 ustawy o referendum ogólnokrajowym przewiduje, że dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych pytań lub wariantów rozwiązania albo poczynienie innych dopisków **poza kratką** nie wpływa na ważność głosu. Natomiast zgodnie z nowelizacją Kodeksu wyborczego, która zmieniła zasady w tym zakresie, poczynienie innych dopisków również **w obrębie kratki** nie wpływa na ważność głosu. **Nowelizacja Kodeksu wyborczego zmieniła także definicję znaku „X” w wyborach.** Według oceny Komisji będzie to wprowadzało w błąd zarówno wyborców biorących udział w wyborach samorządowych jak też osoby uprawnione do udziału w referendum.

Poza tym wskazać tu należy m. in. na następujące kwestie.

1. Zgodnie z art. 5 ust. 5 ustawy o referendum ogólnokrajowym do trybu przeprowadzania głosowania stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu wyborczego. Oznacza to, że uwzględnione powinny zostać m. in. przepisy dotyczące przeprowadzenia referendum przez dwie obwodowe komisje, tj. ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie oraz ds. ustalenia wyników głosowania w obwodzie, w sposób określony w Kodeksie wyborczym. Jednocześnie w ustawie o referendum ogólnokrajowym (art. 10 i 13) określony został tryb powoływania jednej komisji, w skład której powołuje się od 4 do 8 osób, a jeżeli termin głosowania w referendum został wyznaczony na dwa kolejne dni - od 6 do 10 osób, spośród kandydatów zgłoszonych przez podmioty do tego uprawnione. Zachodzi zatem kolizja przepisów w tym zakresie. Nie można bowiem zastosować przepisów Kodeksu wyborczego do powołania dwóch komisji w referendum ogólnokrajowym, gdyż tryb ten regulują przepisy ustawy o referendum ogólnokrajowym.
2. Art. 12 pkt 1 ustawy o referendum ogólnokrajowym przewiduje m. in. współdziałanie komisarza wyborczego z właściwymi organami samorządu terytorialnego w przygotowaniu i przeprowadzeniu referendum. Dotychczas zadania gmin wykonywane były przez urzędników wyborczych – pracowników danej gminy powołanych na podstawie art. 181 Kodeksu wyborczego, który został jednak uchylony ostatnią nowelizacją Kodeksu wyborczego. Ustawodawca nie uregulował natomiast w Kodeksie

wyborczym, ani też w ustawie o referendum ogólnokrajowym, kwestii wykonywania zadań związanych z organizacją referendum ogólnopolskiego przez Korpus Urzędników Wyborczych, o którym mowa w art. 191a § 1 Kodeksu wyborczego. Kwestia ta powinna być przedmiotem regulacji ustawodawcy. Również uchwała Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 marca 2018 r. dotycząca m. in. określenia szczegółowego zakresu zadań urzędników wyborczych, sposobu ich realizacji oraz zasad wynagradzania za ich realizację, a także zasad zwolnienia od pracy zawodowej na czas wykonywania obowiązków, dotyczy wyłącznie wyborów samorządowych.

3. Dodatkowo m. in.:

- 1) art. 12 pkt 4 ustawy o referendum ogólnokrajowym przewiduje dostarczanie kart do głosowania w referendum przez komisarzy wyborczych, a zgodnie z Kodeksem wyborczym zapewnienie dostarczenia kart do głosowania należy do urzędników wyborczych;
- 2) art. 13 ustawy o referendum ogólnokrajowym przewiduje powołanie obwodowych komisji ds. referendum przez wójta, a Kodeks wyborczy, po ostatniej nowelizacji, przez komisarza wyborczego; ponadto zgodnie z art. 17 ustawy o referendum ogólnokrajowym do działalności komisji obwodowych oraz do zmian w składzie komisji stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu wyborczego, które przewidują, że zmian w składach komisji dokonuje komisarz wyborczy;
- 3) art. 19 ustawy o referendum ogólnokrajowym przewiduje wyznaczanie mężów zaufania i ich zastępców w celu obserwacji przebiegu referendum oraz wskazuje, że w tym zakresie stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu wyborczego, który ostatnią nowelizacją wprowadził zmiany w zakresie działalności mężów zaufania, a także wprowadził dodatkowo instytucję obserwatorów społecznych;
- 4) art. 27 przewiduje przekazywanie dokumentów z głosowania w depozyt wójtowi, a Kodeks wyborczy, po ostatniej nowelizacji, urzędnikowi wyborczemu.

Ponadto do rozważenia pozostaje kwestia:

- 1) zapewnienia składów obwodowych komisji zarówno dla wyborów samorządowych, jak też ewentualnego referendum ogólnokrajowego. Należy bowiem zauważyć, że dla przeprowadzenia wyborów samorządowych konieczne będzie powołanie ok. 500 000 członków obwodowych komisji. Niezależnie od terminu wyborów samorządowych do dnia 11 listopada 2018 r. nie zostaną jeszcze rozwiązane obwodowe komisje wyborcze powołane do przeprowadzenia wyborów samorządowych;

- 2) „nałożenie się na siebie” kampanii wyborczej i kampanii referendalnej, które mogą być prowadzone przez inne podmioty. Będzie to prowadzić do problemów związanych z finansowaniem i rozliczeniem dwóch odrębnych kampanii, tj. wyborczej i referendalnej.

Podnieść przy tym należy także, iż w przypadku zarządzenia przez Prezesa Rady Ministrów wyborów samorządowych na dzień 28 października br. ponowne głosowanie odbywałoby się w dniu 11 listopada br., czyli w drugim dniu planowanego referendum. Należy przypomnieć, że ustawa o referendum ogólnokrajowym nie przewiduje możliwości łączenia wyborów samorządowych z referendami. Rodziłoby to szereg problemów w gminach, w których odbywałyby się wybory:

- 1) konieczne byłoby powołanie dodatkowych komisji wyborczych. Powodowałyby to dodatkowe problemy ze znalezieniem odpowiedniej liczby chętnych do pracy w komisjach obwodowych;
- 2) problemem byłoby zorganizowanie lokali referendalnych w tych samych budynkach, w których usytuowane są lokale wyborcze, ale w innych pomieszczeniach; często brak jest możliwości technicznych umożliwiających to;
- 3) głosowanie w referendum odbywałoby się w innych godzinach niż godziny głosowania w wyborach;
- 4) konieczne byłoby zapewnienie urn wyborczych w lokalach referendalnych. Wymagałoby to zakupu tych urn przez wszystkie gminy, w tym przeprowadzenia postępowań o zamówienie publiczne, a środki na ten cel nie są zabezpieczone w budżecie państwa.

Należałoby także powołać obwodowe komisje ds. przeprowadzenia referendum za granicą, na statkach oraz w domach studenckich, które nie są powoływane w wyborach samorządowych.

Przewodniczący
Państwowej Komisji Wyborczej

Wojciech Hermeliński